

A csátaljai hírek mellékleteként adjuk közre Mocsári József díjnyertes novelláját. Hasonló írásokat a falu és lakóinak hajdani és mai életéről, életéből ezután is szívesen megjelentetünk.

*Kovács Antal
polgármester*

MOCSÁRI JÓZSEF: ÉLETGYÓNÁS

Szembesülés. Kivel akarok szembesülni? Önmagammal.

Nézem az asztalom. Tele gyógyszerrel...én ugyan úgy hívom, hogy faluirtó, mert annyi van, hogy egy falut ki lehetne vele irtani.

Nézem a falat. A hiúságom falát... Hát ki vagyok én? Talán a költővel tudok reagálni: „Egy senki Pál, egy fájó gép, amely pipál.” Én ezt a pipálást mikor kezdtem? Ezelőtt, majdnem 80 éve... június 17-én. Ugyanis 2 esemény fűződik hozzá: ezen a napon születtem és ugyanezen a napon érettségiztem. Az Úristen katonának teremtett, ez abból is kitűnik, hogy fiúként láttam meg a napvilágot. Aztán időközben az Úr meggondolta magát, mert 2 éves koromban gyermekparalízist kaptam. Kórházi emlékem közül, csak egy fehér szobára emlékezem, mely néha zöld ködbe borult és kezemen-lábamon valami szíjak voltak. Többre nem... Aztán a bal lábam béna maradt... Ez meghatározta egész életemet... Mindig szembetalálkoztam vele, mindig valamit nem érhettem el, mert „A lábad...” Nem járhattam óvodába, „Mert Józsika a lábad...” Csak a Kovács nagymama engedett óvodába. Kísért a bátyám, amelyik 1 évvel idősebb volt nálam, nem is természetes bátyám, igazából nagybátyám volt. Mentem az óvodába boldogan, kis óvodás táskával és rögtön megtanultam az összes verset, amit elmondtak. Hamar rájöttem, hogy valami csoda folytán nagyon könnyen tanulom a verseket.

Aztán jött az iskola. Az első iskolaévben három meglepetés is ért: találkoztam egy idős bácsival március 15-én – Kossuth Dóbinak hívták. Állítólag gyerekkorában Kossuth Lajos katonája volt. Kint ült a kispadon, fején piros csákó, mellette a kardja és megkérdezte: „Na fiam, mit tanultatok az oskolában?” És elmondtam, hogy Világosnál Görgey lerakta a fegyvert, mert nem akarta, hogy hiába folyjék a magyar vér. Dóbi bácsi megemelkedett és rám ripakodott: „Ne higgy a tanítódnak, hazudik, belevezettek bennünket a muszkák négyyszögébe és ott le kellett tenni mindent.” Nem tudtam, hogy mi az a négyyszög, nem tudtam, hogy kik azok a muszkák, de valami belém égett. A másik: megtudtam, hogy a Lyányvár akkor keletkezett, mikor Kossuth apánk kiadta a császárnak az obsitot. Rájöttem, hogy itt valami tévedés van: így irányult a figyelmem a múlt, a történelem felé. Aztán izgalmas volt az év végi vizsga. Talán jól szerepelhettem a vizsgán, ott a templomban - a református iskolákban ott tartották a vizsgát - mert a tiszteletes úr megkérdezte, hogy: ugye kisfiam, ha Te megnősz pap leszel? Én büszkén rávágtam, hogy: Igen! Ettől kezdve úgy akartam élni, hogy az legyen, ami... Erre apám volt nagyon büszke, aki rögtön kiszámolta, hogy református papnak 40 hold szolgálati föld jár. Apám annak örült, hogy ha lesz 40 hold szolgaföld mi lesz abból, mire lehet költeni, mi telik abból. Aztán jött az iskola tovább... Bekerültem a Lónyai utcai gimnáziumba. Híres iskola volt. Egyik tanárunk közölte, hogy legyünk arra büszkék, hogy ide jártak a Pál utcai fiúk. És én nem tudtam, hogy kik azok a Pál utcai fiúk. Nem tudtam, és kerestem... A könyvet nem lehetett megkapni, mert kiderült, hogy az írója zsidó volt. Aztán mégis egy zsidó fiú barátomtól kölcsönkaptam a könyvet 6 fillérért. Nem sajnáltam rá a pénzt. Pár vödör vizet kellett vinnem a piacon vasárnap csupán. Aztán ismerkedtem velük és úgy néztem a falakat, hogy ide járt Nemeček, ki lehetett Boka János? Peregnek a filmemlékek és szembesültem újból és újból önmagammal, őseimmel. Anyai dédapám pásztozember volt. Kanász. Állítólag olyan ügyesen bánt a kisbaltával, hogy a karvastagságú fát 10 lépésről eltalálta. Katolikus volt. A fiai katolikusok voltak, a lányai reformátusok, mert a dédanyám református volt. Érdekes annak a nevének sem tudom. Apai nagyanyám Bobák Julis. Tőle tanultam imádkozni, igaz még a katolikus imádságokat is fújtam, a Boldogasszony Anyánkat is. A másik nagymamámmal, Kovács nagymamámmal különös kapcsolatban voltam, nagyon szerettem. Általa ismertem meg a Bibliát. Apámmal fenemód szerették egymást, mint kutya a macskát, vagy mint kecske a kést. Egymásnak üzengettek bibliai képpel, verssel, csak nem mindig értettem.

Életem folyamán Szabadi Béla, osztályfőnök eltanácsolt a Lónyai utcai gimiből. Igaza volt. Túl erős volt nekem, vagy túl sok a követelmény. Nem tudom... Bekerültem a Tavaszmező utcai gimnáziumba. Itt szabadabb volt az élet valamivel. Nem vittem magammal semmi mást, csak az emlékeimet a tanárokról. „Nem azé, aki fut, sem nem azé, aki akarja, hanem a könyörülő Istené.” Az új gimnáziumban mindjárt szerencsém volt, mert Heszke tanár úr, az osztályfőnökünk nagyon haragudott az új fiúkra. Először azt hittük, hogy ez egy potya iskola, de nem potyaiskola és egyből követelték Zalán futásának előhangját. A következő órán nem tudta senki, csak én. Persze,



mondom a verseket mindig könnyen tanultam. A tanár úr feltette homlokára a szemüvegét és azt mondta : „E fiúból magyar szakos lesz, mindenki meglátja!” Tiltakoztam: „Én soha az életben nem leszek, nem akarok lenni. A pedagógus, a tanító a legkiszolgáltatottabb lény a világon.” „És mi akarsz lenni?” Megmondtam: „Pap”. Mosolygott és azt mondta: „Magyar szakos leszel!” Bevált a jóslata: érettségi után a főiskolára kerültem, persze magyar szakra. Meg történelemre, mert nagyon izgatott a múlt, a lyányvár. A legenda igaz lehetett, mert a vár kupolája, ami kilátszott a földből, rejtette a sok kutyát, macskát és a legenda szerint ezek a herceg szolgálói és lányai voltak. És láttam őket, ott ugrándoztak. Később aztán kiderült, az üregi nyulak fészkeltek ott és a kutya, macska kóbor állat lévén ott vadászott a nyúlfiakra. De jóval később derült ki, amikor ázni kezdtünk. Az ásatások politikai vezetője én lettem, mert közben a Népművelési Minisztériumban politikai instruktorként lettem – ne tessék kérdezni, mi volt, mert én sem tudom, az voltam, kész. Voltam én sok minden a világon. Az elmúlt 78 esztendő alatt annyi minden voltam, egy nem voltam csak: a silőgödörben takarmány – eztán kerülök oda.

Jönnek az emlékek...az emlékképek peregnek előttem. Istenem! Micsoda emlékek! Úttörő színház... Itt is dolgoztam pedagógiai dramaturgként. Azt sem tudtam mi az: eszik vagy isszák? Ott voltam az irodákban, küldözgettek szendvicseket, ide-oda. Ez volt a dramaturgiai munkám. Bár megismerkedtem színészekkel, azok közül is rajongtam Oszi bácsiért. Ascher Oszkárért. Ő volt az igazgató, ő volt a mindentudó, ő volt a versmondó. Talán ezért szerettem, talán ezért becsültük egymást. Igen, versmondás... 1948-ban a nagybudapesti középiskolások szavalóversenyén nyertem, ezért én mondhattam március 15-én a Nemzeti dalt. Kiálltam a függöny elé és mondtam: „Nemzeti dal” ekkor hátulról megrántották a kabátom és én ott folytattam: „Hol sírjaink domborulnak...” Tanár úr mosolyogva fogadott: „Mondja fiam! Nem volt kicsit rövid ez a Nemzeti dal?!” Belesültem, de én nem vettem észre, csak a pofám égett. Ismét bebizonyosodott: „Nem azé, aki fut...” Elment a kedvem a versmondástól...

A pályám érdekelt. Amikor az oklevelet kezembe kaptam, egykori kedves tanáromhoz vittem: „Tanár úr! Itt az oklevelem!”. Sanyi bácsi megszólalt: „Egyet fiam jegyezz meg! Nagy állatkertje vagy az Úristennek, sokan élünk benne, sok embert meg kell nevelned!” Kineveztek - Jóbóru Magda, akkori miniszterünk – a főiskola marxista tanszékére szemináriumi vezetőnek.

Mi akartam lenni és mi lettem...? És persze az is közrejátszott, hogy érettségi után hiába kértem a tiszteletes urat, hogy adjon javaslatot, lebeszél. „Tudod fiam! A lábod... Támadható leszel. Nem illik az Úr asztala körül sántikálni...” Na jó! Akkor marad a másik álmom: arról meg az osztályfőnököm beszélt le. Mondta: „Idefigyelj, Te nem lehetsz színész! Lehet, hogy Isten adta tehetséged van, de tudod mi lesz belőled ott? Egy öngyilkos, vagy egy alkoholista! Vedd tudomásul, Te szerencsétlen marha, hogy nyomorék vagy!” Keserű orvosság volt. Ezért mentem a főiskolára és most itt a nagy csalódás: nem az lettem, ami akartam, ami után futottam. És hol volt a könyörülő Isten? Vagy ő távolodott el tőlem, vagy én tőle. Mindegy... Tettem a dolgom. Jajj, Istenem! Hány helyen tanítottam... És miért nem ragadtam ott? Mert azt hittem, hogy nem csak a kiadott anyagból, annak felolvasásából, vagy elmondásából, hanem a magam tudásából is hozzá kell tenni. Ez okozta a vesztetem... Képes voltam elmondani, hogy a Sztálini 10 csapás, az összefegyvernem együttműködésének alapelveit a legnagyobb magyar hadvezér, Stromfeld Aurél teremtette meg. Na, abban az időben ilyent tanítani, kétségessé tenni a sztálini zsenialitást, ahhoz vezetett, hogy nem kellettem tovább előadóként.

Nevelőotthonba kerültem. Az valami csodálatos volt. Olyan, mint az első szerelem. Istenem! Milyen rettenetes volt az első hét. Szegény kis Vincze Feri ott ült az ágya szélén. Húzta a harisnyáját és eszembe jutott: annak idején anyám mesélt, vagy apám verset olvasott – ezeknek ki? Melléültem és a szobában a halálos csendben mesélni kezdtem. A mese végeztével a nyakamba ugrott: „De jó volt! Nekem még senki sem mesélt!” 5 évig voltam nevelőotthoni nevelő. Sőt tovább is, mert főiskolára kerültem egy kis kitérő után. Közben elragadott a hév és egy községnek kinevezett, majd később megválasztott tanácselnöke is lettem. Micsoda távolság megint az eredeti céltól...

Lassan leperog a film... Itt ülök talicskában - becézik, hogy kerekesszék. Két dologtól aggódom: hogy a sok üléstől aranyerem lesz, vagy hogy tyúkszem nő az ülőgumómon. Más jövő vár rám? Nyugtalan vagyok, pereg az idő és most szembesülök magammal, nemzetemmel. Mennyi, mennyi fájdalom, kétség halmozódik össze, mennyi bizonytalan jövő... bizonytalan? Én vagyok bizonytalan... Hát megfeledkeztem a mondásról?! Mennyi mindent akartam, mennyi minden után futottam..., de még van egy remény: a könyörülő Isten. Erről nem szabad megfeledkezni még nekem sem. Talán nemzetemnek sem... Jó lenne ki-ki a saját meggyőződése, vallása, hite alapján mondja, vagy énekelje Magyarországról „ne feledkezzél meg szegény magyarokról!” Vagy mondja a Himnuszt. Milyen szépen mondta ezt Muhari bácsi, amikor megkapta a vizsgatételt azt mondta: „Húúú, tanár úr, én erről nem tudok beszélni, de a Himnuszt elmondom!” „Mondja el barátom!” – mondta a felügyelő. Muhari bácsi felállt, meghajolt, elmondta a verset, leült, a tanár beírta az ötöst és azt mondta: „Fiam! Jegyezd meg, aki feláll Himnuszmondás előtt és meghajol, az már ötös!” Most nézem a focizókat, Istenem, hogy rángatják egymást, hogy mozognak, hogy ugrálnak. Hát ezektől várhatunk győzelmet? Várhatunk reménységet? Sikert? Legyen minden a könyörületé! Oda bírjunk borulni és tudjuk mondani hitünk vagy vallásunk szerint: „Szánd meg Isten a magyart...!”